

USAID
АЗ МАРДУМИ АМРИКО

**Лоиҳаи USAID
оид ба таълими босифат (QLP)**

**Вазорати маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

**Донишкадаи чумхуриявии такмили
иҳтинос ва бозомӯзии кормандони
маориф**

Мусиқӣ ва ҳаракат

**Дастури таълим барои курсҳои такмили иҳтиноси муаллимони синфҳои
ибтидой**

Душанбе – 2009

Дастури таълими мазкур бо дастгирии мардуми Амрико ба воситаи Агентии ИМА оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) таҳия ва нашр гардид. Мундариҷаи дастури мазкур дар доираи Creative Associates International (CAI) ва лоиҳаи USAID – оид ба таълими босифат (QLP) баррасӣ шудааст ва муҳим нест, ки мавқеи USAID ва Ҳукумати Иёлоти Муттаҳидаи Амрикоро инъикос намояд.

Мураттиб-таҳиягарон: **Алиев А.Б., Зиёев М. Н., Зоолишоева Б.Ф., Олимова Ф. К., Эрматова У.С.**

Муҳаррир: **Камолиддинов Баҳриддин**, доктори илмҳои филологӣ, профессор

Мусикӣ ва ҳаракат. Дастури таълим барои курсҳои такмили ихтисоси муаллимони синфҳои ибтидой. Душанбе, 2009. - ____ с.

Дар дастур муҳим будани роҳу усулҳои инкишоф додани малакаҳои ҳаракатҳо, фикр, эҷод кардани хонандагон дар замони ҳозира, ҳамгирои байнифаний суруду мусикӣ ва тарбияи ҷисмонӣ, мазмуну мундариҷаи таълими ин фанҳо нишон дода шудааст.

Дастур барои инкишофи қобилиятаҳои эҷодии муаллимон имкониятҳоро фароҳам оварда, барои истифодаи технологияҳои нав, навъҳои гуногуни фаъолият замина мегузорад. Инчунин дар дастур вазифаҳои дар асоси нишондодҳои хуччатҳои меъёрий такмили методикаи таълиму тарбия нишон дода шудаанд, ки барои омӯхтани онҳо барои омӯзгорони мактаб муҳиманд.

Дастури таълим барои истифода дар такмили ихтисоси муаллимони макотиби олию миёна, аз ҷумла, барои худомӯзӣ пешбинӣ шудааст. Он барои омӯзгорони ҷавон, инчунин донишҷӯёни ихтисосҳои педагогӣ судманд аст.

Дастури «Мусиқӣ ва ҳаракат» қисми таркибии курси 144-соатай такмили ихтисоси муаллимони синфҳои ибтидоии мактабҳои таҳсилоти умумӣ аст. Дастури мазкур ҳукми умунифаниро дошта, аз рӯйи мундариҷа ва технологияи таълим дастури мустақил ба ҳисоб меравад. Аз ин рӯ, он метавонад ҳам ба сифати дастури мустақил ва ҳам дар таркиби дастурҳои дигар таълим дода шавад.

Соҳти дастур ҷӣ гуна аст?

Чунон ки дар дастури якум гуфта будем, ҳар як дастур иборат аст аз:

- мақсадҳо ба тарзи натиҷаҳои интизоршаванда;
- иҷрои вазифаҳо ба тарзи фаъолиятҳои амалий ва усулҳои интерактивӣ (инфиродӣ, дунафарӣ, гурӯҳӣ);
- маводи назариявӣ («Маҳзани асрор»);
- саволу масъалаҳо барои худбаҳодиҳӣ, ҳамдигарбаҳодиҳию супоришҳои тестӣ дар ҷараён ва хотимаи фаъолиятҳо;
- лугат;
- замимаҳо;
- номгӯйи адабиёти истифодашуда, аз ҷумла суроғаи WEB-сайтҳо.

Бо дастур ҷӣ гуна бояд кор кард?

- ⇒ Дар оғоз бо масъалаҳо, ки гояҳои асосиро инъикос мекунанд, шинос шудан лозим аст.
- ⇒ Бо мундариҷаи вазифаи мазкур ба воситаи матнҳо, ки дар «Маҳзани асрор» оварда шудааст, метавон ошно шуд.
- ⇒ Агар дар рафти омӯзиши мавод бо калимаҳои ноошно дучор шавед, ба лугати охири дастур нигаред.
- ⇒ Барои худназорат шумо метавонед ҳангоми омӯзиши ҳар масъала ба тестҳо, саволу ҷавоб ва мубоҳиса ба худ баҳо дихед.
- ⇒ Барои омӯзиши боз ҳам дақиқтари ин ё он мавзӯъ метавонед, ба номгӯйи адабиёти истифодашуда рӯҷӯй карда, ба ҷустуҷӯйи онҳо пардозед.

Мундарица

№	Мавзӯъ	Мақсадхои мушаххас:	Миқдори соат
1	Хусусиятҳои машқҳои варзишӣ ва мусиқию зарбӣ ҳамчун навъи фаъолияти эҷодӣ	<p><i>То анҷоми омӯзииши иштирокчиён метавонанд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – фаъолиятҳои дарси суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмониро номбар кунанд; – ҳамгирои ин фаъолиятҳоро тартиб диханд – хусусиятҳои машқҳои варзиш ва мусиқию зарбиро муқоиса кунанд. 	4
2	Муносибати ҳамгироии дарсҳои мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ	<p><i>То анҷоми омӯзииши иштирокчиён метавонанд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – муносибати ҳамгирои дарсҳои мусиқӣ ва тарбияи ҷисмониро фаҳмонанд; – таъсири ҳаракатҳои варзиш ва мусиқию зарбиро дар инкишофи ҷисмонӣ ва маънавии хонандагон шарҳ диханд; – мавқеи истифодаи ҳаракатҳои мусиқию зарбиро дар дарсҳо муайян кунанд. 	4
3	Банақшагирии дарсҳои суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ ва таҳияи дарсҳои намунавӣ	<p><i>То анҷоми омӯзииши иштирокчиён метавонанд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – мақсадҳои дарсро ғӯянд; – давраҳои пайдарпайии банақшагирии дарсро ҷудо кунанд; – мақсадҳои дарси суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмониро таҳия созанд; – нақшай яксоати дарси суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмониро таҳия созанд. 	4

Методҳо, усулҳои пешниҳоди мазмун:

Ангезиши зехн (корҳои инфиродӣ, дунафарӣ ва кор дар гурӯҳҳои хурд), сӯҳбат, нақш бозӣ кардан, усули проблемавӣ, лексияи хурд, усули чумлаи нопурра (варақаи робитай мутақобила), тест, ҳозирҷавобӣ (блитс - пурсиш).

Сарсухан

Инсон кайхост, ки хусусияти мавчудиятро дар олами табиат дарк кардааст. Ҳаёти инсон бе фарҳанг ҳеч маънное надорад. Тавассути сурудан, рақсидан, наққошӣ кардан ва дигар ҷанбаҳои фарҳангӣ инсон андеша, эҳсос, ҳолати равонии худ ва ё ҷомеаро ифода мекунад.

Омӯзиши фанҳое, ки дар хонанда ҳисси зебопарастиро тарбия мекунанд, солимии ўро инкишоф медиҳад. Аз ин лиҳоз барои бедор кардани шавқу ҳаваси хонандагон ба фанҳои суруду мусиқӣ, тарбияи ҷисмонӣ тавассути усулҳо ва муносибатҳои гуногун муаллим метавонад дарсҳояшро мақсаднок ба роҳ монад.

Шиносоии хонандагон бо унсурҳои асосии фанҳои мусиқӣ, тарбияи ҷисмонӣ дунёи маънавии онҳоро бой гардонда, барои инкишофи малакаҳои ҷисмониву фикрии онҳо мусоидат мекунанд.

**1. Хусусиятҳои машқҳои варзиш ва мусикию зарбӣ ҳамчун навъи фаъолияти эҷодӣ
Мустақилона ҷавобҳои саволномаро дар дафтаратон нависед:**

**1. Мақсадҳои асосии омӯзиши суруд ва мусикӣ дар мактаб аз чӣ иборатанд?
(ҷавобҳои дурустро дар доира гиред)**

- а) таъсири мусикӣ ба раванди психологӣ ва физиологии инсон
- б) ташаккули маданият ва ҳиссииёти мусикии хонандагон
- в) мусаллаҳ намудани хонандагон ба донишҳои амиқи санъати мусикӣ
- г) ташаккули малакаҳои сурудан

2. Талаботи асосӣ ва ёрирасони дарсҳои суруд ва мусикии хонандагони синфҳои ибтидиоиро мувофиқа намоед.

1. Талаботи асосӣ	а) машқҳои овозӣ
2. Талаботи ёрирасон	б) шунидани мусикӣ
	в) навохтани созҳои мусикӣ
	г) сурудан
	ғ) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
	д) маърифати мусикӣ

3. Кадоме аз ин фаъолиятҳои дарси суруду мусикӣ барои ташаккули дониши мусикӣ равона шудааст? (ҷавоби дурустро дар доира гиред)

- а) шунидани мусикӣ
- б) сурудан
- в) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
- г) маърифати мусикӣ
- ғ) машқҳои овозӣ

4. Кадом фаъолият дар дарсҳои суруд ва мусикӣ нутқро инкишоф медиҳад?

- (ҷавоби дурустро дар доира гиред)
- а) шунидани мусикӣ
 - б) сурудан
 - в) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
 - г) маърифати мусикӣ
 - ғ) машқҳои овозӣ

5. Ҷумларо пурра намуда, гунаҳои дурусту қайд кунед:

Ҳаракатҳои мусикию зарбӣ...

- а) ба ташаккули ҳаракатҳо равона карда шудааст
- б) тафаккурро инкишоф медиҳад
- в) ба ташаккули аппарати нутқ нигаронида шудааст
- г) хотираро инкишоф медиҳад

6. Мақсадҳои омӯзиши тарбияи ҷисмонӣ дар мактаб аз чӣ иборатанд? (ҷавобҳои дурусту қайд кунед)

- а) таҳқими сиҳатмандӣ, инкишофи қобилиятҳои ҷисмонии инсон
- б) тарбияи ақлӣ, меҳнатӣ ва эстетикӣ (зебопарастӣ)
- в) ташаккули маҳорату малакаҳои ҳаракат
- г) ташаккули донишҳои назарияӣ

7. Фаъолиятҳои асосии хонандагони синфҳои ибтидиоиро дар дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ номбар кунед. (ҷавобҳои дурусту қайд кунед)

- а) истифодаи аргамчин дар вақти ба кӯҳ баромадан
- б) гимнастикай пагоҳирӯйӣ ва машгулиятҳо дар ҳавои тоза
- в) қоидаҳои бехатарӣ ҳангоми иҷрои машқҳои ҷисмонӣ
- г) рафткор дар толори тарбияи ҷисмонӣ, майдончай варзиш

8. Кадом фаъолиятҳо дар дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ ба ташаккули ҳаракатҳо равона шудаанд? (ҷавобҳои дурустро дар доира гиред)

- а) маълумот дар бораи речай рӯз, гигиенаи шахсӣ ва ҷамъиятӣ
- б) аз даст ба даст додани ашё, таҷхизоти варзиш
- в) ҷаспида баромадан ва ҳазида гузаштан аз монеа
- г) маълумот оид ба нормативҳои таълим
- ғ) қоидаҳои бозии шоҳмот ва донаҳоро ба бозӣ даровардан

9. Фаъолиятҳоеро, ки бештар ба ҳаракат тааллук доранд, интихоб намоед.
(ҷавобҳои дурустри дар доира гиред)

- а) роҳгардӣ
- б) ҳаводихӣ
- в) талаботи сару либос
- г) ҷавгонбозӣ

10. Машқҳои инкишофро ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, дар баробараши рақам гузоред:
1 – қувва; 2 – ҷолоқӣ; 3 – ҷандирӣ; 4 – тобоварӣ.

	<i>машқҳои ҳаракат додани дастҳо, пойҳо, миён ва сар</i>
	<i>машқҳо дар девори гимнастикӣ</i>
	<i>ҷаҳидан ба дарозӣ</i>
	<i>машқ бо гантелҳо</i>
	<i>ба нишон расондан</i>
	<i>машқҳо бо тӯбҳои қалон</i>
	<i>пойга</i>
	<i>машқ бо ҷастак</i>

11. Бозихои серҳаракатеро, ки дар дарсҳои тарбияи ҷисмонии синфҳои 1- 4 омӯхта мешаванд, номбар қунед (на камтар аз 3).

12. Аз гунаи ҷавобҳои зерин истифода бурда ҷумларо пурра қунед:
Тарбияи ҷисмонӣ моҳиятан:

- а) кӯшиш барои дастовардҳои баланди варзишӣ;
- б) навъҳои гуногуни фаъолиятҳои шавқовар;
- в) ҷузъи таркибии маданияти умумии ҷамъият ва шахс **аст**.

Дафтари худро бо шарикатон иваз қунед ва ҷавобҳоро санҷед. Ба ҳар ҷавоби дуруст як хол муайян шудааст. Ҷамъи холҳои шарикатонро ҳисоб қунед.

«Махзани асрор»-ро хонед. Хулосаи худро баён намоед: Ин маълумот ба Шумо барои чӣ зарур аст? То кадом андоза барои кори амалии Шумо ёрӣ медиҳад?

Махзани асрор

Ба ақидаи мутахассисон фаъолияти мусиқавӣ аз он лиҳоз муҳим аст, ки тавассути мубодилаи ахбор байни нимкураҳои чапу рости системаи асаб тезтар сурат мегирад.

Чараёни дарку фаҳм, шинохтан, тафаккур, қабули қарорҳо танҳо тавассути фаъолияти якҷояи ҳар дуи ин нимкураҳо, ки ҳар кадоме хусусият дорад, амалӣ мегардад. Инро дар Т-нақшай зерин дидা баромадан мумкин аст.

Нимкураи чап	Нимкураи рост
Нутқ	Мусиқӣ, зарб, овоз, оҳангӣ нутқ
Шинохтани ҳарф, калима, ҷузъҳои парешони чизи том	Дарки биниши ашё дар шакли том
Ҳаракати бошууруна	Ҳаракати автоматӣ
Ба хотир гирифтани калимаю ҷумлаҳо	Ба хотир гирифтани мусиқӣ, расм, бӯй
Тафаккури мантиқӣ	Интуитсия (фаросат, ҳисси пешакӣ)

Дар охири асли гузашта олимон муқаррар намуданд, ки дар хурдӣ ба мусиқӣ шуғл варзидан ба ташаккули сохтори физиологии анатомии системаи асаб, пеш аз ҳама, ба мубодилаи ахбори байни нимкураҳо таъсири мусбат мерасонад.

Тадқиқоти бисёрсолаи олимон нишон медиҳад, ки кӯдакони дар хурдӣ ба мусиқӣ шуғл варзида аз ҳамсолони худ бо инкишофи тафаккур, иҷтимоӣ, психомоторӣ (таҳрики равонӣ) пеш меистанд. Онҳо ҳамчунин қайд менамоянд, ки бозиҳои мусиқию ҳаракат дар ташаккули қобилиятҳои дарки маълумот ва дикқатнокӣ саҳми беандоза доранд.

Маҷмӯи фаъолиятҳоро дар дарси суруд ва мусиқӣ номбар кунед. Фаъолиятҳоеро, ки ба талаботи барнома мувофиқанд, чудо намоед. Ақидаҳои худро бо «Махзани асрор» муқоиса кунед.

Махзани асрор

Ба ёд оред!

Фаъолият —> Амал —> Ҳаракат

Мисол, сурудан фаъолият буда, аз амалҳои алоҳида иборат аст (дарк, талаффуз, оҳанг (интонатсия) ва гайра). Ҳамаи ин амалҳо аз ҳаракатҳои алоҳида иборатанд.

Ҳаракатҳои мусиқию зарбӣ ҷанбаи тарбиявӣ дошта, дар раванди машгулиятҳо ҳамчун талаботи ёрирасон (нигаред ба барномаи таълимии «Суруд ва мусиқӣ» дар синфҳои ибтидой) истифода мешаванд. Ин қисматро дар фаъолияти сурудан, маҳсусан дар синфҳои ибтидой, барои якчанд пахлӯҳои инкишифи шахсияти хонандагон истифода мебаранд.

Дар рӯйи олам ду шахсияти яххела вучуд дошта наметавонад, бинобар ин ҳар шахсият соҳтори хос дорад. Аммо дар баробари фарқҳо умумиятҳо низ дида мешаванд, ки ба таври зайл тасниф ёфтаанд:

Қисмати зухуроти равонӣ (психологӣ ё мотиватсионӣ) —

Далелнокӣ (системаи устувори мотивҳо ((ваҷҳ)): майл пайдо кардан, қӯшиш, манфиатҳо, идеалҳо, ҷаҳонбинӣ, боварӣ, талабот);

Таҷрибаи шаҳсӣ — ба даст овардани таҷрибаи ҳаётӣ ва ҷамъиятӣ. Ин таҷриба дониш, маҳорат ва малакаҳои ҳаётан муҳимро дар бар мегирад;

дониш — системаи фаҳмишҳои илмии қонуниятҳои табиат, ҷамъият, пайдоиш ва ташаккули инсону шуури уст;

маҳорат — қобилияти инсон дар асоси дониш ва малакаи пурмаҳсул, босифат ва дар мӯҳлати муайян икро намудани кор дар шароитҳои нав;

малака — унсур (компонент)-и автоматиқунонидаи фаъолияти мақсадноки бошуурона;

Ба танзим даровардани рафтори шаҳсият (системаи худназорат) навъҳои психологии раванди маърифат, аз ҷумла ҳусусиятҳои фардии ҳиссият, дарк, дикқат, хотира, мушоҳидакорӣ, таҳайюл, тафаккур ва нутқ.

Аз нуктаи назари соҳтор психологҳо фаъолиятро аз рӯйи мақсад ва мотив (ваҷҳ) фарқ мекунанд:

Мақсад - инсон баҳри чӣ амал мекунад?

Мотив (ваҷҳ) - барои чӣ инсон ҷунин амал мекунад?

Қисмати таркибиини фаъолиятро амал меноманд. Онҳо аз ҳаракат иборатанд.

Ба даст овардани

Ба хотир оред ва гӯед, ки дарси тарбияи ҷисмонӣ аз қадоми фаъолиятҳо иборат аст? Рӯихати онро тартиб дихед. Қадомеро аз онҳо дар дарс истифода мебаред? Мисоли мушаххас биёред.

Муносабати худро доир ба фаъолиятҳои дарси суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ баён намоед.

Махзани асрор

Ҳар як маңмӯи гимнастика пеш аз машғулиятҳои синфҳои ибтидой шаш-хафт машқро дар бар мегирад. Машқҳо на он қадар мураккаб, 6-8 дақиқа давом мекунанд. Ин машғулиятҳоро пеш аз дарсҳо ичро карда, 5 дақиқа пештар аз сар шудани машғулиятҳо тамом мекунанд. Максади асосии гимнастикаи пеш аз машғулиятҳо чунин аст:

- а) мақсади саломатӣ ва тарбияйӣ;
- б) мақсади муташаккиона ба дарсҳо тайёр кардани хонандагон;
- в) рӯҳбаланд кардани хонандагон ва баланд бардоштани қобилияти кории онҳо;
- г) беҳтар кардани сифати дарсҳо.

Хеле хуб мешавад, ки гимнастикаи пеш аз машғулиятҳо бо ҳамроҳии мусиқӣ дар майдончаи варзиши мактаб гузаронида шавад. Танҳо дар вақти барфу борон машғулиятҳоро дар доҳили бинои барҳавои кушод гузаронидан мумкин аст.

Кори дунафарӣ. Бартарӣ ва камбудии ин фаъолиятҳоро муҳокима намуда (аз таҷрибаи худ) дар нақшай зер нависед.

Бартарӣ	Камбудӣ

2. Муносибати ҳамгирои дарсҳои мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ Лексияи хурд.

Назаре ба таъриҳ!

Юнониёни қадим аввалин маротиба назарияи тарбияро таҳия карданд, ки он дар асоси принсипи инкишофи ҳаматарафаи мунаzzам тартиб дода шуда буд. Ин принсипҳоро Платон ва Арасту такмил доданд. Максади соҳаи таҳсилоти мактабӣ дар Афина ба инкишофи ҳаматарафаи мунаzzам ва мъянавию ҷисмонии ҷавонон равона карда шуда буд.

Соҳаи таҳсилоти мактабӣ дар Афина таҳсилоти мусиқӣ (санъати муз) ва варзиш (гимнастикӣ)-ро фаро мегирифт.

Ба тарбияи мусиқӣ юнониён аҳамияти аввалиндарача медоданд, чунки зарби мусиқӣ ва гармония, чунон ки онҳо мепиндоштанд, танзими ҳаракат, фикр, эҳсосот ва фаъолиятро меомӯҳт.

Кори дунафарӣ. Оё ҳамгирои байнифании суруду мусиқӣ ва варзиш имконпазир аст? Онро чӣ гуна амалӣ кардан мумкин аст? Дунафарӣ муҳокима намуда, бо мисоли мушаххас шарҳ дихед (*аз ҷадвали зерин истифода баред*).

Хусусият ва мазмуни ҳаракатҳо дар рақс

Хусусияти варзиш	Хусусияти мазмунӣ	Хусусияти тарбияйӣ	Хусусияти минтақавӣ
<ul style="list-style-type: none">• Машқҳои варзиш (бо ашё, ҳалқаҳо, тӯбҳои калон ва майда, гулҳо ва ғ.).	<ul style="list-style-type: none">• Ҳаракати ҳайвоноту паррандагон;• Рақс бо рамзҳои гуногун.	<ul style="list-style-type: none">• Эмотсионалӣ;• Мусиқию зебопарастӣ;• Мустақилӣ ва ғайра.	<ul style="list-style-type: none">• Фарқи ҳаракатҳо дар рақси минтақавӣ: мисол, минтақаи Кӯлоб аз Помир

Кор дар гуруҳҳо. Ҷадвали зеринро хонед.

Гуруҳи 1. Элементҳои рақс. Хусусият ва мазмуни ҳаракатҳоро дар рақс муайян намоед. Гӯед, ки онро чӣ гуна дар дарсҳо истифода бурдан мумкин аст?

Гурӯҳи 2. Машқҳои гимнастикӣ. Бештар ба кадом фан тааллук доранд? Бо мисолҳои мушаххас аз барнома роҳҳои одитарини истифодаи ин машқҳоро тартиб дихед.

Гурӯҳи 3. Саф қашидан (қаторшавӣ). Ҳамгирои ин фаъолиятро дар фанҳои суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ нишон дихед.

Гурӯҳи 4. Бадеҳаҳонӣ. Сюжетӣ ва образнокии ҳаракат. Аз порчаи суруд истифода бурда унсурҳои ҳаракатҳои мусиқию зарбирио нишон дихед.

Малака ва маҳоратҳои асосӣ	Синфҳо	
	Синфи 1	Синфи 2
I. Тарбияи ҷисмонӣ 1. Ҳаракатҳои асосӣ	Таҳти мусиқӣ ҳаракати зарбирио иҷро кардан, озодона ҷаҳидан	Пайваста бо оҳангӣ мусиқӣ ҳаракат кардан, сабук давидан, бо ҳаракатҳо ба пеш ҷаҳидан.
2. Машқҳои гимнастикӣ	Баробари зарби мусиқӣ рӯймолча ё байракҷаҳоро бардошта, бо онҳо даст афшонда, аз як ҳаракат ба дигарааш гузаштан	Ҳаракат намудан бо байракҷаҳо ва рӯймолчаҳо (ба боло, ба чап, ба рост, ба поён) сабук роҳ ғаштан ва бо зону нишастан
3. Қаторшавӣ	Дар давра ҳаракат намудан (танҳо ё ҷуфт), ҷарҳ задан (танҳо ё ҷуфт).	Ҳангоми ҳаракат дар давра озодона ҷамъ шудан ва парешон шудан

II. Бадеҳасозӣ Сюжетӣ ва образнокии ҳаракат	Истифода ва ичрои ҳаракатҳои гуногуни тақлидӣ (аспак мечаҳад, паррандагон парвоз мекунанд) ба тарики бозӣ тахия кардан	Кӯшиш кардан лозим аст, ки хусусияти унсурҳои тақлидии музиқиу бозӣ табиӣ бароянд.
III. Элементҳои рақс	Ичрои ҳаракатҳои одии рақс: қарсақ задан, дастҳоро мавзун алвонҷ додан, бо зарби оҳанг пойқубон рақсидан	Ичрои ҳаракатҳои рақс, навохтани зарб бо қарсақ ва пойқубон рақсидан, ҷарҳак задан, унсурҳои ба худ шиносро дар ҳаракатҳои рақс ичро намудан

Малака ва маҳоратҳои асосӣ	Синфҳо	
	Синфи 3	Синфи 4
I. Тарбияи чисмонӣ 1. Ҳаракатҳои асосӣ	Роҳгардии сабук таҳти зарби оҳанг: тез давидан, пойҳоро баландтар гузоштан, аз як пой ба пойи дигар ҷаҳидан.	Бо викорроҳ гаштан, нарм ва баробар қадам задан, ҷаҳиш аз як пой ба пойи дигар, ҳаракатҳоро иваз намудан.
2. Машқҳои гимнастикӣ	Ҳаракат бо чисмҳо ё бе онҳо, нишон додани ҳарактери музиқӣ	Ичрои ҳаракат бо чисмҳо ва бе онҳо баробар, саҳех.
3. Қаторшавӣ	Бояд мустақилона давра соҳта, фосилаи байни яқдигар муқоиса шавад, васеъ ва танг намудани давра, ҷуфт рақсидан, парешон шудан ва боз ҷамъ шудан	Бояд фосилаҳои рақси гурӯҳиро худашон ташкил кунанд, мустақилона давра шудан, парешон шудан, тоб хӯрданро машқ кунанд.
II. Бадеҳасозӣ Сюжетӣ ва образнокии ҳаракат	Образҳои гуногунро нишон диҳад, мустақилона ичро кунад ва ба рафиқони худ тақлид насозад.	Ҷозибанок ичро намудани образҳои гуногун, таҳия намудани бозӣ, сурудҳо ва фикр кардани гунаҳои нави образ дар бозӣ
III. Унсурҳои рақс	Дар ҳаракатҳои рақс ичро намудани тобхӯрӣ, нишастан ва хестан, бо дастҳо ишора кардан, ҷуфт-ҷуфт ҳаракати якхела кардан, эҷодкорона ичро намудани рақс.	Ичро намудани ҳаракатҳои озодона бо даст ва пой, қарсақ задан дар ҳар зарб, ҳаракатҳои рақси миллиро такмил додан, табиӣ ичро кардани рақсҳои одии миллӣ

Оё медонед?

Ҳаракатҳои музиқиу зарбӣ талаботи ёрирасон буда, бештар ҳангоми
фаъолияти сурудан ичро карда мешавад. Ба фаъолияти ҳаракатҳои музиқиу
зарбӣ ҳангоми сурудан дохил мешаванд:

- Бозиҳои серҳаракат;
- Бозиҳои нақшофарӣ;
- Бозӣ бо истифода аз ангуштон;
- Навохтани созҳои музиқии қӯдакона;
- Ҳарактаҳои мавзун таҳти навои оҳанг;
- Истифодаи унсурҳои рақси миллӣ;
- Истифодаи унсурҳои варзиш ва гайра.

3. Ба нақша гирифтани дарсҳои суруду мусиқӣ ва тарбияи ҷисмонӣ ва таҳияи дарсҳои намунавӣ

Ҳангоми ба нақша гирифтани дарсҳо он муҳим аст, ки мақсадҳо бояд ба тариқи амалҳои мушаххаси хонанда тартиб дода шаванд. Ин имкон медиҳад, ки хонанда малака ва маҳоратҳои худро ташаккул дода, донишҳои андӯхтаро дар ҳаёт амалӣ намояд. Мисол, «бо роҳҳои гуногун ҳаракат карда тавонад», «мустақилона машқҳои варзиши пагохирӯзиро иҷро карда тавонад», «муаллифони суруд (оҳангсоз ва шоир)-ро фарқ карда тавонад», «оғоз ва анҷоми сурудро муайян қунад» ва ғайра.

Кори дунафарӣ. Аз барнома мақсадҳои фанро ба тарзи амалҳои мушаххаси хонанда тартиб дихед. Ин мақсадҳоро чӣ гуна дар дарс амалӣ намудан мумкин аст?

Кор дар гурӯҳҳо. Ҷадвали зеринро хонед. Аз рӯйи он намунаи мақсадҳои ҳамгирии дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ ва суруду мусиқиро ба тарзи амалҳои мушаххаси хонанда тартиб дихед.

Синф	Ним-сола	Барномаи тарбияи ҷисмонӣ	Мувофиқат намудани мавзӯъҳо бо суруду мусиқӣ	Номгӯйи асарҳо барои сурудан
1	I	1. Риоя намудани нафаскашӣ ҳангоми иҷрои машқҳои гуногуни ҷисмонӣ.	1. Талаффузи овозҳо, хиҷоҳо ва форамии онҳо (ташаккули малакаҳои сурудан).	«Варзиш» - шеъри А. Бобоҷон, мусикии Ҷ. Обидпур
		2. Машқҳои рақсӣ.	2. Шиносой бо садои созҳои дойра, таблак, нағора ва ҷуфтнағора.	
	II	1. Роҳгардӣ, давидан, ҷаҳидан ва ҳаводиҳӣ.	1. Дар нақш (образ)-ҳои мусиқӣ ифода ёфтани обу ҳаво.	«Барфак» - шеър ва мусикии Ҷ. Обидпур; «Қоку»- шеъри Ю. Аҳмадзода, мусикии К. Яҳёев
		2. Машқ бо тӯбҳо.	2. Дарк намудани мусикии шӯҳ ва ҳазин	
		3. Бозиҳои серҳаракат.	3. Мусиқӣ ифодагари ҳиссиёти инсонӣ	«Алифбои мусиқӣ»- шеъри Н. Бақозода, мусикии Ҷ. Оҳунов

Нақшаҳои зеринро аз назар гузаронед. Дарсҳои гузаштаро ба хотир оварда, қисмати асосии дарсро мустақилона пурра намоед. Аз замимаҳои 1-2 истифода баред.

Намунаи дарси тарбияи чисмонӣ дар синфи 4

Мақсадҳои дарс:

Мавзӯй:

Шакли дарс:

Таҷхизот:

Харитаи технологи дарс

Марҳалаҳои дарс	Фаъолияти омӯзгор	Фаъолияти хонандагон	Вақт
Оғози дарс: фаъолгардонии хонандагон	<p>1. Саф меорояд ва рапорти навбатдорро мешунавад.</p> <p>2. Марҳалаҳои машқи тайёрии умумиро мефаҳмонад:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оҳиста 50-100 м давидан; – сипас, оҳиста роҳ гашта, озодона нафас гиред (онро нишон медиҳад); – ичро кардани машқро (нигаред ба замима) нишон дода, ичрои хонандагонро мушоҳида мекунад, тавсия медиҳад. 	<p>1. Саф мекашанд. Амри навбатдорро гӯш карда, онро ичро мекунанд.</p> <p>2. Марҳалаҳои машқи тайёрии умумиро гӯш карда, онро ичро менамоянд.</p>	5
Қисми асосии дарс: «кашфи донишҳои нав»			25-30
Анҷоми дарс: мустахкам-кунӣ, рефлексия ва ҷамъбаст	<p>1. Марҳалаҳои машқи хотимавиро мефаҳмонад:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оҳиста дар атрофи майдон роҳ гашта, дар ҳисоби 4 қарсак занед; – ба ҳисоби 1-2 дастҳоро оҳиста ба боло бардошта, чукур-чуқур нафас гиред, ба ҳисоби 3-4 дастҳоро оҳиста ба поён фароварда, нафас бароред. <p>2. Аз хонандагон ҳоҳиш менамояд, ки озодона роҳ гарданд.</p> <p>3. Хонандагонро саф ороста, хайрухуш мекунанд.</p>	<p>1. Марҳалаҳои машқи хотимавиро ичро мекунанд.</p> <p>2. Озодона роҳ мегарданд.</p> <p>3. Ба як саф истода, хайрухуш мекунанд.</p>	8-10

Намунаҳои дарси ҳамгирои суруду мусикӣ ва тарбияи ҷисмонӣ дар гурӯҳҳои хурд тартиб дихед.

Намунаи дарси ҳамгирои суруду мусикӣ ва тарбияи ҷисмонӣ дар синфи ...

Мақсадҳои дарс:

Мавзӯъ:

Шакли дарс:

Таҷхизот:

Харитаи тенологии дарс

Марҳалаҳои дарс	Фаъолияти омӯзгор	Фаъолияти хонандагон	Вакт
Оғози дарс: фаъолгардонии хонандагон			5
Қисми асосии дарс: «кашфи донишҳои нав»			25-30
Анҷоми дарс: мустахкам-кунӣ, рефлексия ва ҷамъбаст			10-15

Замимаи 1

Оҳиста дар чой истода роҳ гаштан. Роҳгардӣ 30- 50 сония давом мекунад.

Нишондод.

Ҳолати аввал: панҷаҳоро чанбарак андохта, дастҳоро аз пеш ба поён нигоҳ доштан.

Ичро: ҳисоби 1 дастҳоро ба пеш ба боло бардошта, ба паси сар гузоштан, ба ҳисоби 2 ба тарафи рост ва бо ҳисоби 3 ба тарафи чап баргашта нигоҳ кардан. Бо ҳисоби 4 ба ҳолати аввала баргаштан.

Замимаи 2

Бозихо

Бозии ҳаракати манъбуда

Чой ва таҷҳизот: майдон ё зал, сози мусикӣ

Тайёрӣ ба бозӣ: хонандагон бо ҳамроҳии муаллим давра мекашанд. Ҳангоми бозӣ роҳбари бозӣ ҷоеро бояд интихоб намояд, ки ҳама ўро бинанд.

Рафти бозӣ: роҳбари бозӣ (аввал муаллим, сипас метавонед хонандаэро низ интихоб намоед) таъкид мекунад, ки бозингарон тамоми ҳаракатҳои иҷронамудаи ўро тақрор намоянд. Таҳо он ҳаракате, ки иҷрои вай манъ аст, иҷро намудан мумкин нест. Ҳаракати «манъ»-ро пешакӣ муайян мекунад. Мисол, «ба миён ё китфҳо гузоштани дастҳо».

Баранда ҳаракатҳои гуногуно бо садои мусикӣ (ё сурудан) иҷро мекунад ва дигарон ҳам аз паси вай тақрор менамоянд. Баранда ноҳост ҳаракати «Манъ»-ро иҷро мекунад. Бозингароне, ки ин ҳаракатҳоро иҷро намудаанд, ба байн мебароянд ва ҷарима месупоранд. *Вобаста ба мақсад ҷарима тартиб дихед. Мисол, дар давра истода ҳаракатҳои мусиқию зарбиро иҷро намояд, ба саволҳои рафиқонаши доир ба мавзӯъҳои гузашта ҷавоб гӯяд, якпоя атрофи давраро давр занад ва г.*

Бозӣ 5-8 дақиқа давом мекунад, муаллим хонандагонро назорат карда, барои ҳуд қайдҳо мекунад.

Коидди бозӣ: 1. Бозингарон ҳатман, ба ғайр аз ҳаракати «манъ», тамоми дигар ҳаракатҳоро иҷро кунанд. Қасоне, ки тамоми ҳаракатҳои лозимаро иҷро намекунанд, бозиро бой медиҳанд. 2. Бозингарони бойдода бозиро давом медиҳанд, лекин пас аз ҳар як ҳато супориши ҷаримавиро иҷро мекунанд.

Нишондоди методӣ: ин бозиро аз синфи якум сар карда истифода намудан мумкин аст. Бозӣ ба хонандагони синфҳои ибтидой мувофиқ ва дастрас буда, бо супоришҳои гуногун иҷро карда мешавад. Бозиро бо мусикӣ ва ё бе мусикӣ ҳам гузаронидан мумкин аст. Аммо, агар бо мусикӣ гузарад, хеле шавқовар гардида, барои ба мақсади ҳамгириони фан истифода бурдан судманд аст.

Аҳамияти педагогӣ: малакаҳои ба самт пой задан, таҳти навои мусикӣ зарбро иҷро кардан инкишоф ёфта, диққат, хотира, мушоҳидакорӣ, ҳиссият, аз ҷумла зебопарастӣ тарбия карда мешавад.

САВОЛНОМАИ ҖАМЬБАСТИ

1. Хусусиятҳои машқҳои варзиш ва мусикию зарбӣ ҳамчун навъи фаъолияти эҷодӣ

Мустақилона ҷавобҳои саволномаро дар дафтаратон нависед:

1. Мақсадҳои асосии омӯзиши суруд ва мусикӣ дар мактаб аз чӣ иборатанд?
(ҷавобҳои дурустро дар доира гиред)

- а) таъсири мусикӣ ба раванди психологӣ ва физиологии инсон
- б) ташаккули маданият ва ҳиссииёти мусикии хонандагон
- в) мусаллаҳ намудани хонандагон ба донишҳои амиқи санъати мусикӣ
- г) ташаккули малакаҳои сурудан

2. Талаботи асосӣ ва ёриасони дарсҳои суруд ва мусикии хонандагони синфҳои ибтидиоиро мувофиқа намоед.

1. Талаботи асосӣ	а) машқҳои овозӣ
2. Талаботи ёриасон	б) шунидани мусикӣ
	в) навохтани созҳои мусикӣ
	г) сурудан
	ғ) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
	д) маърифати мусикӣ

3. Қадоме аз ин фаъолиятҳои дарси суруду мусикӣ барои ташаккули дониши мусикӣ равона шудааст? (ҷавоби дурустло дар доира гиред)

- а) шунидани мусикӣ
- б) сурудан
- в) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
- г) маърифати мусикӣ
- ғ) машқҳои овозӣ

4. Қадом фаъолият дар дарсҳои суруд ва мусикӣ нутқро инкишоф медиҳад?

(ҷавоби дурустло дар доира гиред)

- а) шунидани мусикӣ
- б) сурудан
- в) ҳаракатҳои мусикию зарбӣ
- г) маърифати мусикӣ
- ғ) машқҳои овозӣ

5. Ҷумларо пурра намуда, гунаҳои дурустло қайд кунед:

Ҳаракатҳои мусикию зарбӣ...

- а) ба ташаккули ҳаракатҳо равона карда шудааст
- б) тафакурро инкишоф медиҳад
- в) ба ташаккули аппарати нутқ нигаронида шудааст
- г) хотираро инкишоф медиҳад

6. Мақсадҳои омӯзиши тарбияи ҷисмонӣ дар мактаб аз чӣ иборатанд? (ҷавобҳои дурустло дар доира гиред)

- а) таҳқими сиҳатмандӣ, инкишофи қобилиятҳои ҷисмонии инсон
- б) тарбияи ақлӣ, меҳнатӣ ва эстетикӣ (зебопарастӣ)
- в) ташаккули маҳорату малакаҳои ҳаракат
- г) ташаккули донишҳои назариявӣ

7. Фаъолиятҳои асосии хонандагони синфҳои ибтидиоиро дар дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ номбар кунед. (ҷавобҳои дурустло дар доира гиред)

- а) истифодаи аргамчин дар вақти ба қӯҳ баромадан
- б) гимнастикай пагоҳирӯйӣ ва машгулиятҳо дар ҳавои тоза
- в) қоидаҳои бехатарӣ ҳангоми иҷрои машқҳои ҷисмонӣ

г) рафтор дар толори тарбияи чисмонӣ, майдончай варзиш

8. Кадом фаъолиятҳо дар дарсҳои тарбияи чисмонӣ ба ташаккули ҳаракатҳо равона шудаанд? (ҷавобҳои дурустро дар доира гиред)

- а) маълумот дар бораи речай рӯз, гигиенаи шахсӣ ва ҷамъиятӣ
- б) аз даст ба даст додани ашё, таҷхизоти варзиш
- в) ҷаспида баромадан ва ҳазида гузаштан аз монеа
- г) маълумот оид ба нормативҳои таълим
- ғ) қоидаҳои бозии шоҳмот ва донахоро ба бозӣ даровардан

9. Фаъолиятҳоеро, ки бештар ба ҳаракат тааллук доранд, интихоб намоед.
(ҷавобҳои дурусту дар доира гиред)

- а) роҳгардӣ
- б) ҳаводихӣ
- в) талаботи сару либос
- ғ) ҷавгонбозӣ

10. Машқҳои инкишифро ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, дар баробараши рақам гузоред:
1 – қувва; 2 – ҷолоқӣ; 3 – ҷандирӣ; 4 – тобоварӣ.

	машқҳои ҳаракат додани дастҳо, пойҳо, миён ва сар
	машқҳо дар девори гимнастикӣ
	ҷаҳидан ба дарозӣ
	машқ бо гантелҳо
	ба нишон расондан
	машқҳо бо тӯбҳои қалон
	поига
	машқ бо частак

11. Бозихои серҳаракатеро, ки дар дарсҳои тарбияи чисмонии синфҳои 1- 4 омӯхта мешаванд, номбар қунед (на камтар аз 3).

12. Аз гунаи ҷавобҳои зерин истифода бурда ҷумларо пурра қунед:

Тарбияи чисмонӣ моҳиятан:

- а) қӯшиш барои дастовардҳои баланди варзишӣ;
- б) навъҳои гуногуни фаъолиятҳои шавқовар;
- в) ҷузъи таркибии маданияти умумии ҷамъият ва шахс **аст**.

Чавоби тестҳо:

- 1.** а,б,г
- 2.** 1- б,г,д. 2 – а,в,ғ.
- 3.** г
- 4.** б
- 5.** а,б,г.
- 6.** а,б,в.
- 7.** б,в,г.
- 8.** б,в,ғ.
- 9.** а,б,г.
- 10.**

3	<i>машқҳо бо ҳаракат додданы дастҳо, пойҳо, миён ва сар</i>
4	<i>машқҳо дар девори гимнастикӣ</i>
2	<i>ҷаҳидан ба дарозӣ</i>
1	<i>машқ бо гантелҳо</i>
3	<i>ба нишон расондан</i>
2	<i>машқҳо бо тӯбҳои калон</i>
2	<i>поига</i>
4	<i>машқ бо ҷастак</i>

11. _____

12. б,в.

Замима

Суруд ва мусиқӣ

Ҳангоми таҳияи нақшай тақвимии фанни «Суруд ва мусиқӣ » хусусиятҳои фарқкунандай таълими фан ба эътибор гирифта мешавад.

Тартиби таҳияи нақшай тақвим аз суруд ва мусиқӣ:

1. Бо барномаи таълими «Суруд ва мусиқӣ» дар синфҳои ибтидой –Душанбе, 2008 шинос шавед.
2. Яке аз чор синфено, ки шумо дарс мегӯед ва барои он нақшай тақвим месозед муайян кунед. Масалан, синфи 3.
3. Бо мақсадҳои таълими он шинос шавед. Онҳо дар шакли «талабот ба сатҳи тайёрии хонандагон...» (саҳ. 26-27) омадаанд.
4. Чоряки якумро интихоб кунед. Дар аввал мақсадҳоро таҳия ё интихоб намоед. (саҳ. 26-27).
5. Дар сутуни «Мақсадҳои таълим» доир ба унсурҳои дарси сурӯи два мусиқӣ сурудан, шунидани мусиқӣ ва маърифати мусиқӣ мақсадҳои таҳия кунед.
6. Дар сутуни «Мавзӯҳо» мавзӯи дарсро дарҷ кунед. Он дар барнома бо рақамҳо ишора гаштааст. Масалан, «Мактабам, нури дидагонам»
7. Дар сутуни «машқҳои овозӣ» машқҳоро барои инкишофи овоз интихоб намоед. Масалан: Сурудани қатори садоҳо ба боло ва баръакс: до-ре-ми-фа-со-ля-си-ля-со-фа-ми-ре-до
8. Дар сутуни «Номгӯйи асарҳо барои ичро» номи асари дар барнома дарҷ гардидараво нависед. Вобаста ба шароит шумо метавонед аз асарҳои интихобӣ истифода баред.
9. Дар сутуни «Маърифати мусиқӣ» номгӯйи фаъолиятҳоро аз қисми «талаботи асосӣ ба маърифати мусиқӣ» (саҳ 26) интихоб намоед.
10. Дар сутуни «Соатҳо» миқдори соатҳои дар барнома нишондодаро нависед.

Намунаи нақшай тақвим аз фанни «Суруд ва мусиқӣ» барои синфи 3

Мақсад	Мавзӯъ	Машқҳои овозӣ	Номгӯйи асарҳо барои ичро	Номгӯйи асарҳо барои шунидани мусиқӣ	Маърифати мусиқӣ	Соат	Муддати ичро
- сурудро ичро карда, дар бораи мусикии шунида, ҳиссииёти худро баён карда, дар бораи оҳангизоз маълумот дода тавонанд.	Мактабам, нури дидагона м	Мисол: порчаи хурд аз ягон суруди соли гузаштаро машқ кунанд.	«Мактаби мо»- мусикии А. Меликов, шеъри Н. Розик	«Пурсиш-ҳо»- мусикии Ҷ. Обидпур	Шиносой бо композитор	3	

- сурудро ичро карда, дар бораи мусикии шунида, ҳиссиеёти худро баён карда, дар бораи созҳои мусикӣ маълумот дода тавонанд.	Ҳарфе, ки мо меҳонем	Сурудани қатори садоҳо ба боло ва баръакс: до-ре-ми-фа-со-ля-си-ля-со-фа-ми-редо	«Ҳарфе, ки мо меҳонем» - мусикии Ҷ. Обидпур, шеъри Гулназар Келдӣ	«Шаҳри азиз»- мусикии Ш. Сайфиддинов	Садои созҳои мусикӣ	3	

Таҳияи дарси суруд ва мусикӣ барои синфи 4 »

(Дарс дар асоси барномаи нав бо истифодаги технологияии таълим, ки барои фаъолияти ҷустуҷӯи эҷодии хонандагон равона шудааст таҳия гардидааст).

Мақсад: то интиҳои дарс хонандагон: дар боари навъҳои мусикии ҳалқи тоҷик маҳлумот дода тавонанд.

Мавзӯй: Мусикии ҳалқи тоҷикӣ

Навъи дарс: дарси ҷамъбаст ва ба низом овардани дониш

Методҳо: Бозӣ +сӯҳбат +ҷустуҷӯ +эҷодкорӣ.

Нақшай дарс

- Лаҳзаи ташкилий. Воридшавӣ ба бозӣ.
- Марҳилаи гузаронидани бозӣ: **регламент**, қоиди бозӣ, ташкили гурӯҳҳо, кори гурӯҳӣ доир ба вазифаҳои мушаҳҳас, тайёр намудани мавод.
- Марҳилаи таҳлил ва ҷамъбасткунӣ: хулоса аз бозӣ, таҳлил, баҳо ва худбаҳодиҳӣ, рефлексия.

Тайёр намудани мавод (таҷҳизот): таҳтаи синф, тақсим намудан ба се қисм барои дарҷ намудани ҷавобҳо ва ҳисоби натиҷаҳои бозии гурӯҳҳо. Созҳои мусикӣ: шақшақа, дойра, ва гайра. Фломастерҳо, варак, қоғазҳои ранга, нишончаҳо ё рамзҳо.

Равиши дарс.

Хонандагон ба синф ворид шуда, гайрианъянавӣ будани онро ҳоло намедонанд. Ворид шудан бо оҳангӣ ҳалқи тоҷикӣ бо интиҳоби муаллим (2 дақиқа).

Гузориши муаллим: - Имрӯз дарси мо гайрианъянавӣ мегузарад. Синфи мо ба як устохонае мубаддал мешавад, ки муаллим дар он ҷо усто мешавад. Бачаҳо, шумо дар синфи мо кӣ мешавед? Кӣ ба усто ёрӣ медиҳад? Ў ба кӣ барои оғаридани «мӯъҷиза» ёрӣ медиҳад? (Кӯдакон номбар мекунанд).

Муаллим:

- Ман пешниҳод мекунам, ки ба се гурӯҳ тақсим шавем (*бо назардошти шумораи хонандагон омӯзгор синфро ба гурӯҳҳо тақсим менамояд*). Хонандагон курсиҳоро тавре мегузоранд, ки барои муҳокима кардан ва эҷод кардан мувоғиқ бошад (1- 2 дақиқа).

- Акнун барои гурӯҳи худ номгузорӣ намоед ва нишонаи устохонаи худро тасвир намоед. Эҷодкорона муносибат намоед (*Хонандагон ба устохонаи худ ном гузошта нишонаи онро тасвир менамоянд*) (5 дақиқа).
- Бачаҳо тасаввур кунед, ки мо бо шумо дар як ҷашни калоне ширкат дорем. Вай **фестивал** ном дорад, ки аз тамоми миллатҳо дар он иштирок меқунанд. Вазифаи мову шумо аз он иборат аст, ки доир ба мусиқии ҳалқии тоҷик ҳамаи он ҷизе, ки медонем нақл кунем ва якчанд асарҳо иҷро кунем. Инҷунин, фаромӯш нақунед, ки дар бораи оҳангозон низ маълумот додан шояд зарур шавад. Ҳамаи гурӯҳҳо дар бораи ин савол ҷизе медонад номбар меқунад, аммо ақидаи шунидашударо такрор намекунем.

*Дар таҳтаи синф номи мавзӯъ навишта шудааст: «Мусиқии ҳалқии тоҷикӣ» ва савол ба гурӯҳҳо: «**Дар бораи мусиқии ҳалқи худ Шумо чӣ медонед?**» (2- 4 дақиқа)*

Кор дар гурӯҳҳо ҷамъбаст шуда, варианти ҷавобҳоро муаллим дар таҳтаи синф дарҷ меқунад. (*Таҳтаи синф бо миқдори гурӯҳҳо тақсим карда шудааст. Барои ҳар ҷавоб гурӯҳ ҳавасманӣ карда мешавад (нишонча, рамз)*). Мисол, устохонаи: «Фалак» «Шашмақом» «Гуруғлӣ»

1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3. ва ғайра.

Саволи дуюмро муаллим дар таҳта менависад (*хуб мешуд, агар муаллим саволро пешакӣ дар варақаи калон навишта тайёр намояд ва онро оvezon кунад*): «**Мусиқӣ қадом ҳиссиятҳоро таҷассум меқунад?**» (2-4 дақиқа). Ҷараёни кор ба монанди вазифаи якум сурат гирифта, барои ҷавобҳои навбатии гурӯҳҳо муаллим нишонча медиҳад.

Доир ба анҷоми кор хонандагон ҷунин ҳулосабарорӣ менамоянд: «**Мусиқии ҳалқӣ ва қасбии тоҷик ҳиссияти мардумро доир ба ҳаёт таҷассум менамояд**».

Муаллим: - Бачаҳо, Шумо медонед, ки ҷашнҳо бе суруду мусиқӣ шуда наметавонанд. Барои меҳмонони мо Шумо бояд сурудҳое, ки ҳалқамон эҷод кардаанд иҷро намоед. Аммо пеш аз оне, ки Шумо сурудеро иҷро кунед устохонаҳои худро ба озмоишгоҳ табдил медиҳед. Барои муайян кардани он, ки қадом сурудро иҷро кунед, Шумо бояд ду вазифаро иҷро кунед.

Вазифаи №1. (5 дақиқа)

Бо матни суруд шинос шавед ва муайян намоед, ки он ба қадом жанр таалук дорад. *Ба қӯдакон карточкаҳоро бо матни сурудҳо, ки жанрҳои гуногун доранд тақсим карда мешавад.*

Вазифаи №2. (5 дақиқа)

Ҳангоми шунидан мусиқӣ ба ёд оред, ки онро Шумо дар қадом кинофильм шунидаед (*Мусиқӣ аз филми ҳунарии «Духтари сеюм» ва «Шинос шавед, Лола», мусиқии С. Ҳамроев*). Агар матни онро донед ҳамроҳ сароед ва ҳаракатҳои мусиқӣ зарбиро истифода намоед (ва ё метавонед дар инҷо матни суруди дарси гузаштаро тақрор карда, қадом гурӯҳ бештар ва хубтар иҷро меқунанд нишонча дихед).

Вазифаи №3 барои шиносоии банди аввали суруди нав ва эҷодкории қӯдакон равона мегардад

(15 дақиқа)

Банди аввали матни сурудро муаллим ифоданок меҳонад («*Кишивари ман*»-музиқии Ҷ. Охунов, шеъри Н. Бақозода) ва ҳоҳиш меқунад, ки гурӯҳҳо ба он оҳангӣ худро пешниҳод намоянд. Ҳангоми сурудани мусиқии эҷодшуда, талаҷӯ он аст, ки хонандагон бо тарҳи рӯй (мимиқа) характеристи сурудро нишон диханд. Бо нишонча кори гурӯҳро, ки нисбатан аҷоибу гароib аст қадр карда мешавад. Сурудро дар охир бо хонандагон иҷро карда, бо корҳои эҷодии хонандагон муқоиса меқунад.

Ҷамъбаст (3-5 дақиқа)

Дар охир муаллим дарсро чамъбаст мекунад, муайян менамояд, ки хонандагон бо кадом табъ аз дарс мераванд. Баъд аз дарси эчодӣ кадом таассурот боқӣ монд? Чӣ чизи навро фаҳмиданд? Оё меҳоҳанд, ки боз дар чунин устоҳонаҳо иштирок намоянд ва устоҳои ҳақиқӣ бошанд?

Вазифаи хонагӣ: Доир ба матни додашуда оҳангоро эҷод кунанд, инчунин якчанд сурудҳои халқӣ - тоҷикиро аз оинаи нилгун номнавис кунанд.

Рӯихати адабиёт:

1. Дастури таълими аз тарбияи ҷисмонӣ. Мураттиб Муҳиддинов Ф. - Душанбе, 2005.
2. Мирзахмедов В.А., Файзуллоев Г.Ш., Ҳижњак Ю.Н., Мусиқӣ (китоби дарсӣ бораи синфи сеом). – Душанбе: Маориф, 1991.
3. Мирзахмедов В. ва дигарон, Машгулиятҳои мусиқӣ дар синфи 3. - Душанбе: Маориф, 1988.
4. Мирзахмедов В. ва дигарон, Машгулиятҳои мусиқӣ дар синфи 4. - Душанбе: Маориф, 1990.
5. Оҳунов Ҷ. Назарияи ибтидоии мусиқӣ. – Душанбе, 1986.
6. Сатторов С ва диг. Алифбои мусиқӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 1.- Душанбе, 2005.
7. Сафин Д., Мусина Р., Мухторӣ Қ., Қурбонов Ш. ва диг. Усулҳои таълим ва омӯзиши ҳамфаъол. - Душанбе, 2006.-389 с.
8. Турсунов Н, Дарсҳои тарбияи ҷисмонӣ дар синфи 4. - Душанбе Маориф, 1993.
9. Ҳижњак Ю. Н. ва дигарон. Машгулиятҳои мусиқӣ дар синфи 2. - Душанбе: Маориф, 1988.
10. Энсиклопедияи адабиёт ва санъати тоҷик, кисми 1- 2

Ба забони русӣ:

1. Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе, М: Просвещение, 1983.
2. Алиев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта. - М.,2000 .
3. Жак-Далькроз Э. Шесть лекций по ритмической гимнастике. - М., 2001.
4. Музыкальное воспитание в школе. Выпуск 17. Составила О. Апраксина. –М: Музыка, 1986.
5. Осеннева М.С., Безбородова Л.А. Методика музыкального воспитания младших школьников, - М., 2001.
6. Ригина Г.С. “Уроки музыки в начальных классах” М.,1979 г.
7. Рожников В.Г. Резервы музыкальной педагогики. - М: Знание, 1980.
8. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Избранные труды: В 2 т. – М.: Педагогика,1985. – Т.1.
9. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогических инноваций: Опыт разработки теории инновационного процесса в образовании. - М., 1991.
10. Школляр Л.В., Красильникова М.С. Теория и методика музыкального образования детей. - М.,1999 г.